

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет соціології і права
Кафедра соціології

Соціологія економіки та підприємництва

Спеціальність 054 Соціологія
Освітньо-професійна програма Врегулювання конфліктів та медіація

Курс	4
Семестр	7

Статус Обов'язкова дисципліна
Форма навчання Денна та заочна

ECTS	5,5
Годин	165

Семестровий контроль Екзамен
Індивідуальне завдання Домашня контрольна робота

Інформація про викладача

ПІБ	Коржов Геннадій Олександрович Доцент, доцент кафедри соціології Кандидат соціологічних наук
Профіль викладача	http://www.sociology.kpi.ua/faculty-2
e-mail	korzhovga@gmail.com

Розподіл годин та занять

Форма навчання	Аудиторні заняття					
	Лекції		Практичні		Лабораторні	
	заняття	години	заняття	години	заняття	години
Денна	18	36	18	36	0	0
Заочна	2	4	1	2	0	0

Анотація навчальної дисципліни

Основна мета навчальної дисципліни: формування у студентів розуміння сутності економіко-соціологічного підходу до вивчення проблем господарського життя та підприємництва як його невід'ємної та ключової складової, осмислення взаємообумовленості явищ і процесів господарського життя соціальними, культурними, політико-правовими структурами та діями соціальних акторів в різноманітних сферах суспільного життя.

Навчальна дисципліна «Соціологія економіки та підприємництва» належить до циклу професійної підготовки. Дана дисципліна пов'язана з наступними навчальними дисциплінами «Загальна соціологія», «Сучасні соціологічні теорії», «Вступ до соціологічної професії», «Соціальна психологія», «Національна економіка», «Соціологія модерну та модернізації», «Соціологічні дослідження соціальних структур, організацій та управління», «Нерівності, конфлікти і соціальна справедливість».

Предметне поле соціології економіки охоплює широке коло дослідницьких питань і завдань. Студенти зрозуміють, наскільки плідним для розуміння господарських процесів і явищ може бути соціологічний метод. Слухачі пройдуть шлях від поведінки індивідуального актора, який виступає в різноманітних економічних ролях (працівника, керівника, підприємця і менеджера, споживача), до розуміння того, як виникають і функціонують розмаїті господарські інститути. Яку роль в економічному зростанні відіграють непомітні, а водночас потужні чинники, такі як норми та цінності, культурні традиції та звичаї, соціальні мережі та етнічні анклавні? Як досягти економічного зростання, розірвавши порочне коло недорозвинутості? Які фактори найбільше сприяють розвитку – географія, природні ресурси, сучасні інститути чи засвоєні моделі поведінки? Що таке продуктивна господарська культура та як її сформувати? Під час вивчення курсу студенти виконують значний обсяг самостійної дослідницької роботи в малих групах. Завдяки засвоєнню змісту дисципліни студенти матимуть можливість творчо використовувати різноманітні теорії.

В процесі вивчення дисципліни «Соціологія економіки та підприємництва» студенти здобудуть знання теоретико-методологічних та практичних засад підприємницької діяльності. Підприємництво в Україні розглядатиметься в невідривній єдності з процесами становлення та розвитку ділової активності в європейських країнах. На заняттях будемо шукати відповіді на багато цікавих і складних питань, пов'язаних з тенденціями розвитку підприємництва, що виходять за межі суцільно економічної царини та охоплюють соціально-культурні, нормативно-ціннісні, релігійно-етичні та символічні аспекти. Які чинники сприяли, а які перешкоджали розвитку підприємництва? Чому протестантські країни досягли більших успіхів в економічному зростанні, аніж католицькі чи православні? Як процес становлення та розвою європейського підприємництва пов'язаний з іншими, неекономічними сферами життя – культурою, політикою, релігією, соціальними та етнонаціональними відносинами, цінностями та психологічними аспектами? Які індивіди та групи населення більше схильні до занять підприємництвом? Що таке підприємницький потенціал та від чого він залежить? Які умови для успішного розвитку приватної ділової ініціативи створюють передові країни Європи та що заважає нашій країні на цьому шляху? Як пов'язані між собою підприємництво та інновації? Чому на Заході успішно розвиваються стартапи, венчурний капітал та інноваційний бізнес, і як ми можемо досягти подібних результатів? Чи може інженер стати процвітаючим бізнесменом? Яким чином можна поєднати інженерну підготовку з бізнес-освітою? Як, ще будучи студентом, розвинути в собі якості, необхідні для успішного заняття бізнесом? Відповіді на ці та багато інших контрверсійних та інтригуючих запитань студенти зможуть отримати протягом занять з даної дисципліни.

Від студентів очікується вміння застосовувати теоретичні положення на практиці. Для досягнення даної мети в рамках дисципліни планується проведення навчальних занять в двох формах (лекція та практичне заняття) з широким використанням активних методів навчання (робота в парах і міні-групах, дискусії, мозкові штурми, ділові ігри, творчі вправи і завдання, презентації тощо).

Засвоївши дану дисципліну, студенти розширять свій науковий світогляд, навчаться краще розуміти складні процеси, що відбуваються в сфері економіки, в цілому, і в бізнесі та підприємстві, зокрема. Ці компетентності стануть в нагоді як у повсякденному житті, так і в подальшій професійній та/або приватній підприємницькій діяльності. Під час проведення практичних занять, виконання тестів і участі в соціально-психологічних тренінгах студенти зможуть краще зрозуміти свої власні можливості та розвинути мотивацію досягнення успіху, що є необхідною передумовою для заснування та успішного ведення власної справи.

Перелік тем

Розділ 1. Соціологія економіки.

Тема 1.1. Вступ до соціології економіки. Становлення та розвиток соціології економіки.

Тема 1.2. Господарська мотивація та економічна поведінка.

Тема 1.3. Некономічні інститути як соціальні регулятори господарського розвитку. Господарська культура та соціальні мережі.

Тема 1.4. Соціально-економічна стратифікація. Соціологія бідності та ексклюзії.

Тема 1.5. Соціологія ринку. Соціальна динаміка неформальних економічних відносин.

Тема 1.6. Господарські організації. Трудові відносини, трудовий контроль та трудові конфлікти.

Тема 1.7. Соціологія ринку праці.

Тема 1.8. Соціологія споживання та кредитно-фінансової поведінки.

Тема 1.9. Соціально-історичні типи господарських систем. Світовий господарський розвиток на сучасному етапі: глобалізація та її наслідки.

Розділ 2. Соціологія підприємництва.

Тема 2.1. Підприємництво як об'єкт міждисциплінарного аналізу.

Тема 2.2. Передумови виникнення та розвитку підприємництва.

Тема 2.3. Історія становлення та відродження підприємництва в Україні: економіко-соціологічний аналіз.

Тема 2.4. Бізнес і влада.

Тема 2.5. Етнічне підприємництво.

Тема 2.6. Соціальний портрет сучасного підприємця.

Тема 2.7. Підприємницька (ділова) культура. Інноваційне підприємництво.

Тема 2.8. Підприємницький потенціал та підприємницька освіта.

Тема 2.9. Соціальна відповідальність бізнесу та соціальне підприємництво.

Результати навчання¹

Результати навчання, контрольні заходи та терміни виконання оголошуються студентам на першому занятті.

¹ Learning outcomes.

№ з/п	Результати навчання	Контрольні заходи оцінювання	Термін виконання
1	Знання теоретичних основ та методологічних засад соціології економіки та підприємництва, продуктивних можливостей їхнього застосування в рамках аналізу сучасних господарських процесів.	відповіді на практичних заняттях	Тиждень 1-18
2	Досвід критичного аналізу теорій та результатів досліджень українського соціуму та інших суспільств з використанням різноманітних економіко-соціологічних теорій.	відповіді на практичних заняттях; обговорення в міні-групах;	Тиждень 1-18
3	Вміння аналізувати роль культурно-символічних та соціальних факторів у розвитку економіки; особливості формування соціально-економічних відносин, стереотипів сприйняття та реакції людей на економічні перетворення в суспільстві; зміст, структуру, функції, види, мотиви економічної поведінки; трансформації інституту власності.	відповіді на практичних заняттях; виконання лабораторних робіт	Тиждень 5-7
4	Вміння аналізувати причини, механізми перебігу, позиції сторін і наслідки конфліктів в сфері господарських і трудових відносин.	відповіді на семінарських заняттях; участь у груповій дискусії	Тиждень 8-9
5	Вміння та навички проведення вторинного аналізу соціологічних даних щодо різних процесів і явищ економічного життя, а також розвитку підприємництва.	відповіді на семінарських заняттях; мозковий штурм	Тиждень 10-12
6	Досвід написання невеликого соціологічного тексту аналітичного змісту з поєднанням теоретичної моделі та емпіричних фактів.	відповіді на семінарських заняттях	Тиждень 13-18

Форми, методи та технології навчання

Навчальні заняття з дисципліни «Соціологія економіки та підприємництва» проводяться у формі лекційних і практичних занять. Мета лекційних занять полягає в системному висвітленні найважливіших проблем і вимірів соціології економічної діяльності, критичному викладі та обговоренні класичних і сучасних теоретичних підходів і концептуалізацій. Окрім того, на лекціях викладач демонструє кейси окремих соціологічних досліджень з використанням різноманітних теорій і методів, роз'яснює особливості, принципи, алгоритми та проблемні аспекти, пов'язані із їхнім застосуванням до вивчення процесів в сфері господарської діяльності.

Лекції відбуваються у формі діалогу, коли викладач задає зустрічні запитання аудиторії щодо навчального матеріалу, може попросити дати оперативну відповідь на поточне запитання, або матеріал попередніх занять. В процесі лекційних занять широко використовуються презентації з наочною демонстрацією основних положень і практичного застосування тих чи інших економіко-соціологічних теорій. Більша частина прикладів

наводиться із реальних класичних і новітніх соціологічних досліджень фундаментального та прикладного характеру.

Під час практичних занять студенти працюватимуть з різноманітними джерелами якісної та кількісної соціологічної та статистичної інформації щодо структури економіки та динаміки протікання господарських процесів, розвитку підприємництва, рівнів економічної активності та підприємницької діяльності населення. Студенти отримають практичні навички в сфері проектування та реалізації соціологічного дослідження проблем економічного розвитку та трудових конфліктів. Працюючи з різними базами соціологічних даних, що відображають економічні процеси та явища (зокрема, дослідження з соціальної нерівності та бідності, «Глобальний моніторинг підприємництва»), студенти матимуть можливість на практиці закріпити вміння та навички, отримані в рамках декількох попередньо засвоєних дисциплін, зокрема обробляти та аналізувати емпіричну соціологічну інформацію. На основі проведеного міні-дослідження в малих групах (по 3-4 особи), студенти робитимуть презентації отриманих результатів.

Домашня контрольна робота спрямована на відпрацювання навичок наукової роботи студентів, самостійного пошуку літератури, формулювання гіпотез та здійснення самостійного вторинного аналізу якісних і кількісних даних на різноманітні теми. Тема домашньої контрольної роботи має довільний характер і обирається студентом із переліку, рекомендованого викладачем, або пропонується самим студентом. В останньому випадку запропонована тема має бути обов'язково узгоджена з викладачем.

Основними формами роботи на семінарському занятті є виступ, презентація виконаного практичного завдання або вправи, а також доповідь щодо виконання тої чи іншої частини ДКР. Передбачається, що протягом семестру кожний студент двічі робитиме презентацію, в якій представить результати проведеного аналізу за обраною темою ДКР. Такі презентації сприятимуть більш глибокому та всебічному розгляду обраної наукової проблеми, розвитку комунікативних і презентаційних здатностей студента, міцному закріпленню знань та вдосконаленню практичних вмінь і навичок. Під час виступу студента викладач оцінює точність визначень та глибину аналізу, здатність оперативно реагувати на запитання аудиторії. Під час семінарського заняття додаткового оцінюється активність студентів при формулюванні запитань, участь у дискусії, формулювання альтернативних гіпотез тощо.

Навчальні ресурси

1. <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua> – Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. Соціологія. Політологія. Право.
2. <http://i-soc.com.ua/journal/content.php> – Соціологія: теорія, методи, маркетинг.
3. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
4. <https://prometheus.org.ua> – Онлайн-курси України та світу.
5. <https://nsuworks.nova.edu/pcs/about.html> – Peace and Conflict Studies Journal
6. <https://www.gemconsortium.org/> – Global Entrepreneurship Monitor (Глобальний моніторинг підприємництва)
7. <https://ecsoc.hse.ru/> – журнал «Экономическая социология»
8. <https://www.babson.edu/academics/centers-and-institutes/the-arthur-m-blank-center-for-entrepreneurship/> – Центр з дослідження підприємництва та матеріали міжнародних наукових конференцій (Babson College: Frontiers of Entrepreneurship Research)

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	%	Ваговий бал	Кількість	Всього
1.	Виступи на практичних заняттях	25	5	5	25
2.	Презентація	20	20	1	20
3.	Домашня контрольна робота (ДКР)	20	20	1	20
4.	Екзамен	25	25	1	25
5.	Заохочувальні бали	10	10	1	10
	Всього				100

Семестрова атестація студентів

Обов'язкова умова допуску до екзамену		Критерій
1	Поточний рейтинг	$RD \geq 60$
2	Домашня контрольна робота (ДКР)	$RD \geq 12$

Таблиця переведення рейтингових балів до оцінок за університетською шкалою ²

Рейтингові бали, RD	Оцінка за університетською шкалою
$95 \leq RD \leq 100$	Відмінно
$85 \leq RD \leq 94$	Дуже добре
$75 \leq RD \leq 84$	Добре
$65 \leq RD \leq 74$	Задовільно
$60 \leq RD \leq 64$	Достатньо
$RD < 60$	Незадовільно
Невиконання умов допуску	Не допущено

Можливість отримання оцінки «автоматом»: так.

Сума рейтингових балів, отриманих студентом протягом семестру, за умови зарахування ДКР, переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею переведення. Якщо сума балів менша за 60, але ДКР зараховано, студент виконує залікову контрольну роботу. У цьому разі сума балів за виконання ДКР та модульну контрольну роботу переводиться до

² Оцінювання результатів навчання здійснюється за рейтинговою системою оцінювання відповідно до рекомендацій Методичної ради КПІ ім. Ігоря Сікорського, ухвалених протоколом №7 від 29.03.2018 року.

підсумкової оцінки згідно з таблицею переведення. Студент, який у семестрі отримав більше 60 балів та має позитивну оцінку за ДКР, отримує підсумкову оцінку «автоматом».

Політика навчальної дисципліни

Порушення термінів виконання завдань та заохочувальні бали

Заохочувальні бали		Штрафні бали	
Критерій	Ваговий бал	Критерій	Ваговий бал
Участь у конференції / публікація тез	5 / 10 балів	За кожний тиждень затримки із поданням ДКР нараховуються	-3 бали
Участь у 1 турі Всеукраїнської студентської олімпіади	5 балів		
Участь у 2 турі Всеукраїнської студентської олімпіади	10 балів		
Публікація наукової статті	10 балів		

Відвідування занять

Відвідування лекційних і семінарських занять є обов'язковим.

Пропущені контрольні заходи оцінювання

Пропущені лекційні і семінарські заняття слід виконати самостійно і відпрацювати під час консультацій.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами. Для оскарження контрольних заходів студент має подати заяву, у якій має бути вказана причина оскарження, наведені факти упередженості викладача. Викладач повинен обговорити дану заяву зі студентом особисто на консультації. В разі відсутності порозуміння щодо результату контрольного заходу, формується комісія з викладачів кафедри, яка оцінює процедуру проведення контрольного заходу та претензії студента. Комісія може вирішити провести контрольний захід повторно, або відхилити заяву. Рішення комісії є остаточним та оскарженню не підлягає.

Календарний рубіжний контроль

Проміжна атестація студентів (далі – атестація) є календарним рубіжним контролем. Метою проведення атестації є підвищення якості навчання студентів та моніторинг виконання графіка освітнього процесу студентами³.

На першій проміжній атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 20 і більше балів. На другій проміжній атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 40 і більше балів. У випадку, якщо цей показник не відповідає вимогам, виставляється «не атестований». Відпрацювання «не атестації» здійснюється на консультаціях з викладачем шляхом усної відповіді на питання не засвоєного студентам матеріалу та виконання пропущених лабораторних робіт.

Критерій		Перша атестація	Друга атестація
Термін атестації ⁴		Тиждень 7-8	Тиждень 14-15
Умови отримання атестації	Поточний рейтинг ⁵	≥ 20 балів	≥ 40 балів
	...	–	+

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Матриця відповідності результатів навчання, освітніх компонентів, методів навчання та оцінювання

ПО8 Соціальна ідентичність та конфлікти в модерному соціумі			
Програмні результати навчання		Методи навчання	Форми оцінювання
ЗН1	Знання фундаментальних основ структури соціологічної теорії, її ключових понять, підходів, проблем, історії розвитку	Метод кейсів, проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Виступи та презентації на семінарських заняттях, перевірка виконання практичних завдань,

³ Рейтингові системи оцінювання результатів навчання: Рекомендації до розроблення і застосування. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 20 с.

⁴ Там само.

⁵ Там само.

	соціологічної науки		презентації
ЗН2	Знання основ науково-дослідницької діяльності, методів, методології, процедур та професійно-етичних стандартів проведення соціологічних досліджень	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Виступи та презентації на семінарських заняттях, ДКР, екзамен
ЗН4	Загальної, галузевих та спеціальних соціологічних теорій та принципів їх практичного втілення	Проблемний, імітаційний, ділова гра	Практична перевірка, ДКР
ЗН5	Соціологічних теорій конфлікту, причин та особливостей перебігу регіональних та етнічних конфліктів у світі, методів та процедур їх управління та попередження	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький, проектування	Виступи та презентації на семінарських заняттях, виконання практичних завдань
УМ1	Творчо використовувати сучасні фундаментальні теорії у галузі соціально-поведінкових наук	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Виступи та презентації на семінарських заняттях, ДКР, практична перевірка
УМ2	Вміння проводити і організувати (самостійно і з командою) соціологічні дослідження в різних сферах соціального життя	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	ДКР, презентація результатів індивідуального проекту, екзамен
УМ7	Уміння володіти методиками представлення і захисту своїх дослідницьких результатів	Дослідницький, метод кейсів	ДКР, презентація результатів індивідуального проекту